

УДК 811.14'02'367.623

Є. С. Чекарева
(Харків)

ПРОЦЕСУАЛЬНА ЛЕКСИКА В ДАВНЬОГРЕЦЬКІЙ МОВІ

Статтю присвячено вивченню процесуальної лексики давньогрецької мови. У роботі в центрі уваги перебуває іменна лексика (іменники, прикметники), яка, поряд із дієслівними лексемами, бере активну участь у номінації різних типів процесів у просторовому й часовому аспектах їх здійснення. Аналізуються фактори формування лексем такого типу. Ключовим принципом формування лексико-семантичної системи мови визначається психо-біологічна природа людини. Встановлюється зв'язок між специфічними ознаками моделі світу, характерними для архаїчного способу мислення, та їх фіксацією в лексико-семантичній системі давньогрецької мови.

Ключові слова: процесуальна лексика, іменник, прикметник, просторові відношення, темпоральні відношення, лексико-семантичні групи.

Е. С. ЧЕКАРЕВА. ПРОЦЕССУАЛЬНАЯ ЛЕКСИКА В ДРЕВНЕГРЕЧЕСКОМ ЯЗЫКЕ

Статья посвящена изучению процессуальной лексики древнегреческого языка. В работе внимание акцентируется на именной лексике (существительные, прилагательные), которая, наряду с глагольными лексемами, активно используется для номинации разных типов процессов в пространственном и временном аспектах их осуществления. Анализируются факторы формирования лексем такого типа. Важнейшим принципом формирования лексико-семантической системы языка является психо-биологическая природа человека. Устанавливается связь между специфическими признаками модели мира, характерными для архаического способа мышления, и их фиксацией в лексико-семантической системе древнегреческого языка.

Ключевые слова: процессуальная лексика, имя существительное, имя прилагательное, пространственные отношения, темпоральные отношения, лексико-семантические группы.

Високий статус процесуальної лексики в мові і особлива увага мовознавців до її вивчення пояснюється тим, що вона фіксує важливу для людини інформацію про зміни в просторі і часі та виконує фундаментальну і системоутворюючу роль. Л. В. Варпахович з цього приводу зазначає, що ситуація пересічного пізнання – це перш за все чуттєве, перцептивне сприйняття об'єкта, який інтерпретується як частина процесу. Людина сприймає світ, який постійно рухається, в якому немає абсолютної статичності. Тому процесуальна семантика, об'єктивована в тілі певних мовних знаків, має найвищий статус як фундаментальна складова системи мовних значень. Психофізіологічні засади когніції у свою чергу підтвержують це положення, оскільки базова інформація, що є підґрунтям для формування більш складних знань, отримується людиною внаслідок сенсорних і моторних відчуттів, пов'язаних саме з процесами руху, зміни положення та стану (Варпахович 2013: 57-59).

Актуальність дослідження процесуальної лексики давньогрецької мови зумовлюється, з одного боку, виключною змістовою значущістю цієї групи слів, а з іншого, – браком глибоких досліджень з лексичної семантики класичних мов, що дозволило б з'ясувати принципи осмислення докільля елінами та специфіку фіксації результатів такого осмислення в конкретних мовних знаках.

Таким чином, метою нашої розвідки є вивчення процесуальної лексики давньогрецької мови через встановлення особливостей її репрезентації в лексико-граматичних класах різних типів, аналіз принципів класифікації за семантичними ознаками, визначення антропоцентричного характеру її формування.

Згідно нових теоретичних настанов когнітивно-дискурсивного напрямку досліджень в лінгвістиці при описі кожного мовного явища слід враховувати дві функції, які обов'язково виконують мовні елементи – когнітивну (за участю в процесах пізнання) та комунікативно-дискурсивну (за участю в актах мовленнєвого спілкування). Відповідно до цього сформувався і нове тлумачення такого структурного елемента мови, як слово.

Когнітивний підхід дозволяє стверджувати, що слово є кардинальною одиницею мовної картини світу, нашого внутрішнього лексикону, причому зв'язок мовної картини світу з концептуальною здійснюється саме через слово (Кубрякова 2004: 69). Ч. Філлмор слушно вказував на те, що «численні слова з тих, які ми вживаємо, подібні іменам речей і мають такі значення, про які реально не можна говорити без вказівки на знання про ці речі» (Fillmore 1974: 89). Взагалі, «ословлювання» світу веде до більш чіткої впорядкованості і фіксації ідей у свідомості людини. Невербалізовані знання представляють собою роз'єднані та розпливчасті уявлення і тільки отримавши мовне тіло знака стають зручними оперативними одиницями процесів мислення. Як зазначає Н. В. Бардіна, «позначення як особливі предметні форми мови замінюють собою в ментальній та дискурсивній діяльності найскладніші фрагменти наших думок про світ та підсумки його осмислення» (Бардіна 1997: 53).

Змістова сторона слова, його значення, що відкриває доступ до «енциклопедичної інформації» людської пам'яті, привертало увагу мовознавців на всіх етапах розвитку лінгвістичної думки. Одним із проблемних питань залишається специфіка закріплення за словами-представниками різних лексико-граматичних класів (частин мови) певних концептуальних структур, орієнтованих на різні фрагменти дійсності, що осмислюється і вербалізується людиною.

Головне питання для сучасних дослідників частин мови полягає в тому, які фрагменти світу й онтологічні сутності позначаються ними, які ноетичні простори покриваються словами різних частин мови. Важлива роль при цьому відводиться номінативній діяльності людини, антропоцентричній природі такої діяльності, її мовленнєво-розумовим особливостям. Представники ономазіологічного підходу намагалися пояснити причини розмаїття лексичних значень, які підводяться під певні загальні категорії, з'ясовували обсяг і сутність знань про об'єкти у відповідних позначеннях, можливість поєднання групи концептів в межах одного слова (Кубрякова 1978; Харитончик 1986; Степанова, Хельбиг 1978). Когнітивний напрям досліджень надав цим питанням більшої глибини і конкретності, пов'язавши відповіді на них із репрезентацією набутого людиною досвіду, будовою ментального лексикону й пам'яті, різними структурами знань і їхнього буття у свідомості людини, принципами сприйняття світу (Кубрякова 2004: 140-141).

Важливою в цьому відношенні є така особливість реалізації концептуальних систем в мові, коли один і той самий зміст може передаватися в мові альтернативними засобами (Кубрякова 2004: 313).

Альтернативність як необхідність вибору між можливостями існує в соціальному середовищі і є діючою нормою свідомості, характерною для людського буття. Охоплюючи всі сфери повсякденного життя, вона отримує вираження різнорівневими одиницями мови (Склярєва 2013: 377). Більш складні і значущі для людського мислення концепти виражаються більш складною системою мовних засобів і форм, розмаїття яких будується, зокрема, у процесах аналогії і, на її підґрунті, метафори. Причому, як твердить Дж. Лакофф, метафори не руйнують, а розвивають категорії, відносно яких вони діють (Лакофф 1988: 32).

Процесуальна лексика, що об'єктивує виключно значущі для людини аспекти змін об'єктів у просторі і в часі, представлена в давньогрецькій мові різними частинами мови. Аспекти часових змін реалізуються насамперед за допомогою видо-часових форм дієслова. Специфіка змін у просторі (зокрема, позначення різних видів руху) також вербалізується дієслівними лексемами з уточненням характеру переміщення завдяки поєднанню семантики дієслівних префіксів та прийменниково-відмінкових форм.

Позначення процесів різного характеру і тривалості можливе також за участю іменної лексики – іменників і прикметників.

У давньогрецькій мові у функційно-семантичному полі простору значення процесуальності реалізується в групах іменників, які вказують на рух об'єктів (позитивна, негативна, нейтральна динаміка – усього 791 лексема):

1) позитивна динаміка (283 лексеми): ἀγωγή, ή ведення, приведення; ἀνάβασις, ή сходження (на гору), під'йом; βολή, ή кидання, кидок; δορατισμός, ό кидання списів (з обох боків), перестрілка; εἰσβολή, ή вторгнення, напад; εἰσέλασις, ή стрімка атака, (тактичний) удар; εἶσπλοος, ό (про кораблі) прибуття, прихід; ἔμπλεξις, ή вплетіння, заплетіння; ἐπεκδρομή, ή вилазка, набіг, напад; ἐπιφορά, ή привіз, доставка, постачання; ἦξις, ή прихід, прибуття; λήψις, ή хватальний рух, хапання; παράδусις, ή прокрадання, проповзання, проникнення; παρεμβολή, ή вставка, введення; περίθεσις, ή накидання; πρόοδος, ή рух вперед, просування; προσανάβασις, ή сходження, підняття, штурм; πρόσθεσις, ή приставлення; προσχώρησις, ή підхід, наближення; ριπή, ή кидання, кидок, політ; συλλογή, ή збирання, збір, нашестя, збіг; συνεγγισμός, ό наближення, зближення:

τοῦτον διαβάς ἐξελαύνει διὰ Φρυγίας σταθμὸν ἕνα παρασάγγας ὀκτὼ εἰς Κολοσσάς (Хен. Анаб. 1.2.6) – цей перехід йшов через Фрігію в Колоси довжиною в 8 парасангів; ή δὲ εἰσβολή ἦν ὁδός ἀμαξιτὸς ὀρθί αἰσχυρῶς καὶ ἀμήχανον εἰσελθεῖν στρατεύματι (Хен. Анаб. 1.2.21) – проїздний вхід був чітко під прямим кутом і, безперечно, військо пройшло; ἔλὼν οὖν ἀπὸ τῆς Νισαίας πρῶτον δύο πύργω προύχοντε μηχαναῖς ἐκ θαλάσσης καὶ τὸν ἔσπλουν ἐς τὸ μεταξὺ τῆς νήσου ἐλευθερώσας ἀπετείχιζε καὶ τὸ ἐκτῆς ἠπείρου, ἧ κατὰ γέφυραν διὰ τενάγους ἐπιβοήθεια ἦν τῇ νήσῳ οὐ πολὺ διεχούση τῆς ἠπείρου (Thuc. Hist. 3.51.3) – захопивши на острові проти Нісеї за допомогою машин з моря дві охоронні вежі, що виступали вперед, він звільнив прохід до затоки між островом та суходолом та укріпив стіною найближчу до материка місцевість, де мостом через мілководдя можна було допомагати острову;

2) негативна динаміка (258 лексем):

ἀλέα, ή втеча, спасіння; ἀναβολή, ή відкладання, вистрибування; ἀνάδοσις, ή виділення, вихід назовні; ἀνακομιδή, ή повернення; ἀντεπιστροφή, ή поворот у протилежний бік; ἀπαλλαγή, ή відокремлення, розлука; ἀπόβασις, ή висадка,

розвантаження; ἀπόδοσις, ή повернення, віддача; ἀποκάθαρσις, ή виділення, секреція; διαίρεσις, ή розділ; διάρριψις, ή розкидання; ἐκδημία, ή від'їзд на чужину, вигнання; ἔκδυσις, ή вихід; ἐκτροπή, ή відведення, відвід; κουρά, ή зрізання волосся на знак скорботи, зрізання; πάρεσις, ή відпускання, відпустка; σχίσις, ή розділення, розділ, розгалуження; ὑποτροπή, ή відступ, відхід; φυγή, ή втеча; χωρισμός, ó відокремлення, розділ, від'їзд:

διὰ γὰρ τὸ στενήν εἶναι τὴν ὁδὸν ὅλην τὴν ἡμέραν ἢ ἀνάβασις αὐτοῖς ἐγένετο καὶ κατάβασις (Xen. Anab. 4.1.10) – підйом (на висоту) і спуск зайняли весь день; ἀπὸ γὰρ τοῦ ὄρεος ἢ κατάβασις συντομωτέρη τέ ἐστι καὶ βραχύτερος ἢπερ ἢ περιόδός τε καὶ ἀνάβασις (Hdt. Hist. 7.223.1) – адже спуск з гори є швидшим і коротшим, ніж обхід та підйом; καὶ οἱ ἄλλοι βάρβαροι ὡς εἶδον αὐτοὺς ἐνδόντας, οὐκέτι ὑπέμειναν, ἀλλ' ἐς φυγὴν κατέστησαν (Thuc. Hist. 2.81.6) – інші варвари, побачивши їх, більше не чекали і втекли;

3) нейтральна динаміка (250 лексем):

ἀγωγή, ή ведення, просування, пересування; ἀγών, ó публічне змагання, боротьба, бій; ἀερομαχία, ή повітряний бій; αἰώρα, ή качання, коливання; ἀκολουθία, ή слідування, супровід; ἄλη, ή блукання, мандрування; ἀλοητός, ó молотіння; ἀνάζεσις, ή бурління, клекотіння; ἀνέλιξις, ή розгортання, обертання (в танці); ἀνακύκλησις, ή коловорот, повернення до висхідного стану; ἀντισηκωσις, ή врівноваження; βάσις, ή хід, рух, ходіння; διαδρομή, ή біганина взад і вперед, метушня; δίνη, ή кружляння, обертання; δρόμος, ó біг; ἐντάφια, τά похоронна хода; ἐπιναυμαχία, ή морська битва; ἐργασία, ή робота, труд; ἦλυσις, ή ходіння, рух; ἵππεία, ή кінні перегони; κίνησις, ή рух; κληρός, ó жеребкування; κύλισις, ή перекочування, кругообертання; ὁδός, ή шлях, рух, перехід, поїздка, мандрівка; ὄρχημα, τό танець; παράλλαξις, ή попережний рух; πλάνη, ή блукання, мандрування; χορός, ó хор, хоровод, хороводний танець зі співом:

τὸν δὲ ἀγῶνα οὐκ ἐν τῷ κόλπῳ ἐκὼν εἶναι ποιήσομαι οὐδ' ἐσπλεύσομαι ἐς αὐτόν (Thuc. Hist. 2.89.8) – наскільки це залежить від мене, я не дам бою в затоці і не вийду туди; ἀλλ' ἔνεκ' οὐλομένης γαστρὸς κακὰ κήδε' ἔχουσιν ἀνέρες, ὄντιν'

ἴκηται ἄλη (Hom. Od. 15.343-344) – люди терплять великі страждання від голодного шлунку, коли доводиться мандрувати; οἱ δ' αἰεὶ ἐθέλουσι νεόπλυτα εἴματ' ἔχοντες ἐς χορὸν ἔρχεσθαι (Hom. Od. 6.64-65) – вони хочуть у свіжих, випраних платтях ходити до наших хороводів.

Функційно-семантичне поле часу містить велику групу іменників зі значенням тривалих процесів та дій, одноактних та багатоактних дій (усього 3054 лексеми):

1) тривалі процеси (1714 лексеми):

ἀγκιστροευτικόν, τό вудіння риби; ἀγών, ὁ привселюдне змагання, суспільні ігри, бій, змагання; ἄκεσις, ἡ лікування, зцілення; ἄλειψις, ἡ натирання тіла олією, намащування; δόλιχος, ὁ довгий пробіг; δρόμος, ὁ біг, форсований марш, змагання з бігу, пробіг; ἔργον, τό справа, робота, вплив, діяльність; ἦμα, τό метання списів; ἱστορία, ἡ вивчення, розвідка; κέλευθος, ἡ шлях, похід; χορός, ὁ хор, хоровод; ἀνάπλοος, ὁ плавання річкою вгору; ἄνοδος, ἡ сходження, підняття, похід вглиб країни; ἔξοδος, ἡ урочиста хода, процесія; ἀγωγή, ἡ ведення, приведення, переміщення, рух; ἄθροισις, ἡ збори, збирання, набір; ἀκολούθησις, ἡ слідування, супровід; ἀλητεία, ἡ мандрування, блукання; ἀλοητός, ὁ молотьба; ἄλις, ἡ стрибання; βάδισις, ἡ ходіння, хода; βλάστησις, ἡ виростання, зростання; δίωξις, ἡ переслідування, гонитва; ἐμπορία, ἡ поїздка у торгівельних справах, торгівля; ζήτησις, ἡ пошуки, відшукування; θέρμανσις, ἡ нагрівання; πλύσις, ἡ мийка, прання; σκάφος, τό скопування:

χρόνος ἐστὶν ἐν ᾧ καιρός, καὶ καιρὸς ἐν ᾧ χρόνος οὐ πολὺς: ἄκεσις χρόνω, ἔστι δὲ ἡνίκα καὶ καιρῶ (Hr. Praes. 1) – в часі міститься слухний момент, а в слухному моменті – малий час; зцілення досягається часом, але інколи також і слухним моментом; ἀλλ' ὅτε δὴ πύματον τέλεον δρόμον ὠκέες ἵπποι ἄψ' ἐφ' ἄλος πολιῆς, τότε δὴ ἀρετὴ γε ἐκάστουφαίνεται', ἄφαρ δ' ἵπποισι τάθη δρόμος (Hom. Il. 23.373-375) – але коли вже коні повернулися до останньої межі на березі сивого моря, тоді в кожного прокинулася мужність, і біг коней став швидшим; ὀλίγη τε χρέονται βαδίσει κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὸ ἐμπόριον, ἀλλὰ μονοξύλοις διαπλέουσιν ἄνω καὶ κάτω: διώρουγες γὰρ πολλαὶ εἰσι (Hr. De aer. 15) – вони рідко відвідують міста та

ринки, але на човнах, видовбаних з одного дерева, переїжджають вверх та вниз, оскільки там багато каналів;

2) одноактні дії (1179 лексем):

κίνδυνος, ó ризикована справа, сміливий вчинок; κράτος, τό здолання, перемога; ἀναπνοή, ή вдихання, вдих; ἄφοδος, ή від'їзд; εἴσοδος, ή прихід, відвідини; ἐπέκπλοος, ó бойовий вихід флоту, морська атака; πρόσοδος, ή атака, напад; αἴρεσις, ή взяття, здобуття; ἄλμα, τό стрибок; ἄρπασμα, τό грабіж; ἀφή, ή дотик; βῆμα, τό крок; δῆξις, ή укус, укол, уштрик; κόνδυλος, ó удар кулаком; κοπή, ή удар, зіткнення; λαβή, ή захоплення, отримання; μάστιγμα, τό удар батоном; ῥάπισμα, τό удар, ляпас; ῥιπή, ή кидок; σκίρτημα, τό стрибок; σχισμός, ó розкол, розрив; ἀνταπόδοσις, ή віддача, повернення, сплата; ἐξαίρησις, ή відняття, видалення; κατάλυσις, ή повалення, розпад; μεταβολή, ή обертання, звертання, зміна; μεταπήδησις, ή перестрибування, стрибок; σύρραγμα, τό зіткнення:

ή δὲ βασιλέος αἴρεσις ἐς τὴν ὑστέρην τὴν Μαρδονίου ἐπιστρατήην δεκάμηνος ἐγένετο (Hdt. Hist. 9.3.2) – перше захоплення міста царем відбулося за десять місяців до вторгнення Мардонія; ὅσση δ' αἰγανέης ῥιπή ταναοῖο τέτυκται, ἦν ῥά τ' ἀνὴρ ἀφῆη πειρώμενος ἢ ἐν ἀέθλωρῃ καὶ ἐν πολέμῳ δηῖων ὑποθυμοραϊστέων, τόσσον ἐχώρησαν Τρῶες (Hom. Il. 16.589-591) – троянці відступили так далеко, як сягає кидок довгого дротика, коли його пускає муж, що випробовує свою силу у змаганнях чи битві з ворогами-губителями; ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἰόντας ὡς ἀλλήλους πρέσβεις καὶ κήρυκας ποιεῖσθαι τοὺς λόγους, καθ' ὅτι ἔσται ή κατάλυσις τοῦ πολέμου (Thuc. Hist. 4.118.13) – під час перемир'я кожна сторона має направляти послів та глашатаїв із пропозиціями щодо припинення війни;

3) багатоактні дії (161 лексема):

ἄελλα, ή швидке крутіння, вертіння, обертання; κύκλος, ó круговий танок, хоровод; αἰώρησις, ή качання, коливання; ἀμαρυγή, ή кліпання, миготіння, мерехтіння; δαιτροσύνη, ή нарізання порцій (м'яса); δῖνος, ó крутіння, вертіння, обертання; δίσκημα, τό кидання диска; δόνημα, τό коливання, качання; δορατισμός, ó кидання списів з обох боків, перестрілка; εἰρεσία, ή гребля, плавання на веслах,

розмірений рух; ἐλιγμός, ó крутіння, вертіння, обертання; κέντησις, ή нанесення уколів, проколювання; κνήσµα, τό чесання; κόνισις, ή посипання тіла піском; κοπετός, ó биття себе в груди, оплакування; κύλισις, ή перекочування, вертіння, обертання; κύµανσις, ή хвилеподібний рух; λάψις, ή хлебтання, хлистання; λογισμός, ó рахунок, підрахунок; πέτρωµα, τό побиття камінням; ῥάβδωσις, ή прокладання рівчаків; ῥίπτασµός, ó неспокійні рухи, метушня, біганина; ῥόµβος, ó обертальний рух, кружіння; σάλευσις, ή коливання, качання; στρεπτικόν, τό крутіння, сукання; στρόβος, ó кружіння, невпорядкований рух, метушня; τρω̄ξις, ή кусання, обгризання; ὑδρεία, ή черпання води; ψηλάφησις, ή обмацування:

δοκεῖ γάρ μοι ó παλαιός µῦθος καὶ Πρωτέα τὸν Αἰγύπτιον οὐκ ἄλλοτι ἢ ὀρηστήν τινα γενέσθαι λέγειν, μιμητικὸν ἄνθρωπον καὶ πρὸς πάντα σχηµατίζεσθαι καὶ μεταβάλλεσθαι δυνάµενον, ὡς καὶ ὕδατος ὑγρότητα μιµεῖσθαι καὶ πυρὸς ὀξύτητα ἐν τῇ τῆς κινήσεως σφοδρότητι καὶ λέοντος ἀγριότητα καὶ παρδάλεως θυµὸν καὶ δένδρου δόνηµα, καὶ ὅλως ὅτι καὶ θελήσειεν (Luc. Salt. 19) – взагалі ж, мені здається, що давнє сказання про єгиптянина Протея означає тільки те, що він був одним із танцюристів, людиною, обдарованою здатністю удавати вологість води, палкість вогню разом із силою його руху, лють лева, шаленість барса, коливання дерева і все, що він схоче; ἦν δὲ δορατισµός τὸ πρῶτον, εἶτα ἐν χερσῶν γενόμενοι μετὰ τέχνης ἅµα καὶ βίας ἐχρῶντο τοῖς ξίφεσι (Plut. Pyrrh. 7.5) – спершу вони кинули списи, а потім врукопашну билися на мечях настільки ж уперто, як і вміло; συνεκόμισαν δὲ τὸν Στέφανον ἄνδρες εὐλαβεῖς καὶ ἐποίησαν κοπετὸν μέγαν ἐπ' αὐτῷ (NT. Act.ap. 8.2) – побожні мужі поховали Стефана й гідно оплакували його.

За кількісним складом розглянуті лексико-семантичні підгрупи є найчисельнішими у своїх групах (майже 50 % іменників групи невласне просторових мають значенням руху; та 49 % іменників групи невласне темпоральних вказують на процеси та дії різного типу).

Характеристика об'єктів щодо процесів руху, переміщення із вказівкою на спосіб, середовище, засіб переміщення тощо, відбувається і за допомогою прикметників. У давньогрецькій мові такі прикметники належать до лексико-семантичної групи орієнтаційних ад'єктивів і складають доволі ємну підгрупу (495

лексем): ἀεροπόρος той, що несеться в повітрі; ἀκρόπλους той, що плаває зверху; ἀλίπλαγκτος той, що мандрує морями; ἀεικίνητος той, що перебуває у постійному русі; ἀεροδόνητος той, що ширяє в повітрі; ἀλίπλωος той, що плаває по морях; τοπικός той, що змінюється у просторі; αἰολόπωλος той, що мчить на швидких конях; προβλής той, що виходить вперед; προκέλευθος той, що йде попереду; ἀγάρροος той, що стрімко, бурхливо тече; ἀμφιστροφής той, що повертається в усі боки; ἀνακρουστικός той, що штовхає назад; διάδρομος той, що бігає взад і вперед; ἐρπυστικός той, що повзає, пластує; πλανητός той, що блукає, мандрує:

ἐνθα ἶδον πλείστους Φρύγας ἀνέρας αἰολοπώλους (Hom. II. 3.185) – там я бачив військо фрігійців, що мчали на швидких конях; αὐτὰρ Θρήϊκας ἦγ' Ἀκάμας καὶ Πείροος ἦρος ὄσους Ἑλλήσποντος ἀγάρροος ἐντὸς ἐέργει (Hom. II. 2.844-845) – фракійців вів Акамас та Пірос герой, їх країни охоплює Гелеспонт, що бурхливо тече; φαμὲν αὐτὰ οὐδέποτε τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἰέναι, καὶ ἄλλ' ἄττα ἄστρα μετὰ τούτων, ἐπονομάζοντες πλανητὰ αὐτά (Plat. Leg. 7.821 b.) – ми кажемо, що вони ніколи не рухаються одним і тим саме шляхом, так само як і деякі інші зірки, тому ми і називаємо їх мандруючими.

Прикметники зі значенням динамічного переміщення у просторі також переважають у своїй семантичній групі, що цілком відповідає і кількісному складу лексико-семантичних груп іменників невластне просторової семантики, в яких домінують субстантиви зі значенням руху.

Аналіз кількісного і якісного складу груп іменників і прикметників у давньогрецькій мові виявляє їх активну роль у репрезентації різних аспектів процесуальності, конкретизації типів руху, переміщення у просторовому і часовому вимірі. Така специфіка мовної об'єктивації діяльності пояснюється психофізіологічними особливостями пізнання світу людиною, яка отримує необхідну інформацію і формує знання про довкілля саме через сенсомоторні відчуття у процесах руху, зміни положення та стану.

Важливо також зазначити, що процесуальна лексика давньогрецької мови характеризується різноплановістю словотвірної будови. Високий дериваційний потенціал дієслів, іменників та прикметників свідчить про широкі можливості зберігання великого обсягу інформації щодо різних типів процесів у їх просторових і

часових характеристиках. Вивчення семантико-словотвірної структури процесуальної лексики є актуальним і перспективним напрямом досліджень на матеріалі давньогрецької мови.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бардина Н. В. Языковая гармонизация сознания / Н. В. Бардина. – Одесса : Астропринт, 1997. – 271 с.
2. Варпахович Л. В. Принципы кодирования процессуальной семантики / Л. В. Варпахович // Функциональная лингвистика : сб. науч. работ / Крымский республиканский институт последипломного педагогического образования ; науч. ред. А. Н. Рудяков. – № 5. – Симферополь, 2013. – С. 57-59.
3. Кубрякова Е. С. Части речи в ономаσιологическом освещении / Е. С. Кубрякова. – М. : Наука, 1978. – 115 с.
4. Кубрякова Е. С. Язык и знание / Е. С. Кубрякова. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 555 с.
5. Лакофф Дж. Мышление в зеркале классификаторов / Дж. Лакофф // Новое в зарубежной лингвистике. – Вып. XIII. – М, 1988. – С. 12-51.
6. Склярова Н. Г. Взаимодействие альтернативности и антонимии и его реализация в английском языке / Н. Г. Склярова // Функциональная лингвистика : сб. науч. работ / Крымский республиканский институт последипломного педагогического образования ; науч. ред. А. Н. Рудяков. – № 5. – Симферополь, 2013. – С. 377-379.
7. Степанова М. Д., Хельбиг Г. Части речи и проблема валентности в современном немецком языке / М. Д. Степанова, Г. Хельбиг. – М. : Высш. школа, 1978. – 259 с.
8. Харитончик З. А. Имена прилагательные в лексико-грамматической системе современного английского языка / З. А. Харитончик. – Минск : Вышэйшая школа, 1986. – 96 с.
9. Fillmore Ch. J. Some thoughts on the boundaries and components of linguistics / Ch. J. Fillmore // Talking minds : the study of language in cognitive science. – Cambridge : Cambridge University Press, 1974. – P. 74-75.
10. Euripidus. Tragoediae / Ex recensione Augusti Nauckii. – Edit. 3. – Lipsiae : Teubner, 1881. – Vol. I. – 461 p. – Vol. II. – 455 p.
11. Herodotos opera, Bdd. 1-5 / Erklart von K. Abicht. – Leipzig : Teubner, 1872-1876.
12. Homer. Carmina / Ex recensione Guilieimi Dindorfii. – 3 ed. corr. – Lipsiae : Teubner, 1852. – vol. I – Iiadis. – Vol. II – Odysseae.
13. Novum testamentum Graece post Eberhard et Erwin Nestle ediderunt Kurt Aland e. a. – Stuttgart : Bibelgesellschaft. – 1987.
14. Thucydidis. Historiae / Post Carolum edidit Otto Luschnat. Lipsiae : Teubner, 1960.
15. Xenophontis. Hist. Anabasis / Recensuit Arnoldus Hug. – Leipzig : Teubner, 1883.

Стаття надійшла до редакції 18.03.2017